

A 110 ÉVE SZÜLETETT MÉREI FERENCRE, A KLINIKAI PSZICHOLOGUS SZAKMA ALAPÍTÓ TANÍTÓMESTERÉRE EMLÉKEZÜNK

AJKAY KLÁRA² – BAGDY EMŐKE^{1,2} – DOBOS EMŐKE² – ERDÉLYI ILDIKÓ²
– FALUS FERENC² – KAPUSI GYULA² – PAJOR ANDRÁS²

¹Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézete

²Pszichodráma Műhelycsoport

E-mail: info@bagdyemoke.hu

Beérkezett: 2019. december 31. – Elfogadva: 2020. február 29.

Írásunk a Pszichodráma Műhelycsoport (röviden MCS) együtt gondolkodó emlékezésének terméke. Arra törekedtünk, hogy mindmáig aktív csoportéletünk keletkezését is abba a történeti folyamatba ágyazzuk, amelyben a „Lipótmezőn” megtörtént a klinikai pszichológia „honfoglalása”. Mérei Ferenc, „a Tanár úr” teremtő és alapító személyisége a hazai klinikai lélektan gyakorlatának. Emlékezésünkben Mérei Ferenc személyiségét, tanári mivoltát, pszichológusi hivatásszemélyiséget formáló munkáját szeretnénk láttatni, érzékeltetni. Rorschachozásra tanítása is szerves részét képezte annak a szakmára nevelő munkának, amelyben egységes volt az elméleti tudás követelménye, a gyakorlat (a „csinálás”, ahogyan Ő nevezte) és a pszichológusi magatartás csiszolgotása. Ez az írás Mérei alkotó tehetsége iránti tiszteletünk kifejezése és szakmateremtő tevékenységének mementója. Az írásban az emlékező gondolkodás egyes tématerületei szerinti kérdéseinket követjük, ekképpen nyolc kérdésre válaszolunk.

Kulcsszavak: Mérei, pszichodráma, Rorschach

Hogyan született és bontakozott ki a „Mérei-iskola” (1965–1974)?

A Tanár úr 1964-ben került a „Lipótra”, ahol bámulatos gyorsasággal szervezte meg az első „Pszichodiagnosztikai Laboratóriumot”. (1970-től ez Klinikai Pszichológiai Laboratórium néven működött.) 1965-től már egyetemi klinikai gyakorlólhely megbízatást kapott az ELTE-től. Az első, 1963-tól egyszakos alkalmazott pszichológusok szakmai gyakorlatra kerülhettek az OIE-be (Országos Ideg- és Elmegyógyászati Intézetbe), így a Mérei Laboratóriumba is. Informális csatornán terjedő hír volt Méreiről, hogy börtönviselt, ’56-os „vétkes”, aki amnesztiát kapott, de állást csak egy olyan „veszélytelen” és szabálytalan intézetben szerezhetett, mint a „bolondokháza”, a Lipótmező, ahol őt Kun Miklós főorvos ajánlására Mária Béla költő-igazgató jóindulattal fogadta (bővebben Szakács, 2010).

A Lipót sokakat tudott védelmezni ezekben az időkben, noha ekkor már a Kádár-féle három T (tiltás, tűrés, támogatás) világában éltünk, túl az ominózus VII. Pártkongresszuson is, ahol a sokat idézett szlogen elhangzott: „Aki nincs ellenünk, az velünk van.” A politikai enyhülés, konszolidáció és társadalmi „béke” éveiben jártunk, Méreinek pedig menedéke és „tündérkertje” lett a Lipótmező. Szervező tehetség is volt, hiszen amikor az első egyszakos pszichológuscsoportunk az ELTE-ről gyakorlatra érkezett a Lipótra, olyan szervezetségi szintű pszichológiaszakmai és társas életbe csöppentünk bele, amilyenről az egyetemi zord idők alatt eddigelé nem is álmodhattunk. Az akadémikus pszichológia elefántcsonttornyából kiszabadulva éppen az elmegyógyintézetben találtuk meg a valódi szakmai életpezsgést, tanulást. Szigorúan felépített és számonkért gyakorlatok, teszttanulás, Rorschach-órák, a Tanár úr szerdai szemináriumai – melyek a híres pavlovi szerdákat asszociálták –, betegekkel folytatott explorációk, beszámolók, írásos munkák, sok feladat terhelődött ránk, mégis rengeteget és lelkesen dolgoztunk, mert azt kaptuk, amire kezdettől vágytunk: ez a pszichológia az emberről szólt, és az embert tanultuk körültekintően is – önmagunk megértése, érzelmi reflexióink értelmezése útján. Ma ezt önreflektív munkának szokás nevezni, a lényeg ugyanaz. Mérei avantgarde szellemisége magával ragadott. Mindig tanított, bármit mondott. Kötelező volt saját viszonyulásmódunk megértése is, dinamikai gondolkodást tanultunk tőle.

Heten kerültünk a Lipótra gyakorlatra, és itt kétségtelenül Mérei volt a főnök – még Kun Miklós főorvos is hagyta magát vezényelni, mert Mérei rendkívüli ambícióval építette fel képzésünk rendszerét. Az akkori, első alkalmazott ági klinikus csapat tagjaiként (Pál Mária, Kardos Mária, Münnich Iván – ők már nincsenek köztünk –, Juhász Erzsébet, Kiss Eszter, Mórotz Kenéz, Bagdy Emőke) az akkori Országos Ideg- és Elmegyógyintézet pszichológusaihoz kaptunk beosztást gyakorlatra, és így rendre jártunk Szegedi Márton diagnosztikaóráira, Szakács Ferenc betegvizsgálataira és esetmegbeszélőire, de a gyermekosztályon dolgozó S.T.ZS. (így rövidítettük Somogyi Tóth Zsuzsa nevét) is sokféle tesztet tanított (gyermekteszteket, szinteszteket).

Gyurkovics Tibor (a költő) a rehabilitációba, Hajtmann Pál a munkaterápiába, Hegedűs Imre a szkizofrének világába és a piktogramba vezetett be bennünket. Állíthatjuk, hogy minden lehetséges időnkben a Lipóton lebzeltünk, sok „szabad interakcióban” volt részünk, élveztük a pallérozódásunkat.

Ma is ráamulhatunk a lelkesedésünkre, ahogyan Mérei Tanár úr beszervezhetett minket Szegedi Márton Wechsler-teszt-standardizáló munkájába, és mi hatan (Münnich Iván kivételével, aki Szakács Ferencsel szövetkezve sportrajongóként a sportpszichológia felé indult el) el is végeztük azt. Később Szegedi Márton a deviancia-, kriminalitáskutatás hazai jelese lett. Odaadón jártuk az országot a Wechsler-dobozzal, hogy pl. 35 éves vidéki kazánkovácsot vagy dunántúli segédmunkásokat találjunk, mert ezt kívánta a standard reprezentatív minta. Talán már az eddigiekből is kiténik, hogy a Tanár úr a Lipót világát az általa központinak tartott „együttes élmények” és csoportkultúra otthonos fészkévé tette, jó volt oda tartozni a vonzáskörébe. Atmoszférateremtő ereje bámulatos volt. A „műhelység” volt az eszménye, ez a „teljesítményközpontú, az együttesség melegét és életszagú konfliktusait hordozó mikrovilág” (Bagdy, 1985), amelynek kultúrájára megtanított minket. 1968-ban szereztünk diplomát, és közülünk hárman a Lipóton maradtunk osztályos pszichológusként.

Mit tudtunk a Tanár úrról a klinikai gyakorlat idején?

A politikai háttéréről többet tudtunk, mint a munkásságáról. Legalábbis vajmi keveset hallottunk korábban a jeles műveiről. Szociálpszichológia-órán ámultunk rá először, hogy Mérei nem csupán klinikus. Pataki Ferenc – aki briliáns előadó volt – Méreiről őszinte elismeréssel tudott beszélni. *A Gombozó Gyermek, Az országépítő gyermek, Az együttes élmény, A pár és a csoport, Az utalás* (melyet Mérei a fő művének tartott) – e munkák üzenetét először Pataki Ferencről hallottuk. Ő maga is látogatta Méreit a laboratóriumi „száműzetés” cseppet sem cellányi világában, ahol a lelkek éppoly nyitottá váltak, mint a függöny nélküli ablakok és a nevezetes piros bársonyhuzatú fotel, ezek a Tanár úr meghittsége teremtő légkörének szimbólumává is váltak.

Hogyan is alakultunk meg pszichodráma műhelycsoportként?

Egyrészt azokból a tanítványokból lettünk, akik a Tanár Úrhoz csoportba jártak. Így pl. az első – életre szóló, máig működő, nevezetes „A” csoport tagjai közül Kapusi Gyula és Pajor András „áthűtlenkedtek” az M. Cs.-nek (a műhelycsoport rövidítése) nevezett csapatba, ők a „kettős párttagkönyvűek”. Másrészt a csoport többségét a lipóti tanítványok alkották: Ajkay Klára, Bagdy Emőke, Dobos Emőke, Pál Mária, Láng Iringó, Erdélyi Ildikó (aki szociálpszichológus és „frankofón” volt, irodalompszichológiában, de pszichodramában is jeles tanítvány) azután Falus Ferenc – a tüdőgyógyász pszichoterapeuta, Forgács Péter – a mi „filmesünk”, Kapusi és Pajor, a „duplázók” – mi váltunk az alapcsapattá. Hogyan is?

1974-ben Magyarországon Hidas György és az akkori Pszichoterápiás Módszertani Központ (mi Szinetáriumnak neveztük) munkatársai (Buda Béla, Szőnyi Gábor, Harmatta János, Lust Iván) elindították a – ma már történelmi jelentőségű – „Pszichoterápiás Héttvége” mozgalmat. Tíz év alatt húsz magyar városban húsz rendezvényre került sor – ez a hazai pszichoterápiás nyitány –, erre szocializálta a

hazai szakmai világot a „módszerdemonstrációs” vállalkozás. A Mérei-kör is kezdetől bekapcsolódott, mindannyian – maga a Tanár úr is – aktívan és teljes létszámában csoportoztunk ezeken az alkalmakon. Mivel a pszichodráma módszere volt az egyik alapeljárásunk, ezzel képviseltük a „Mérei-műhelyt”, alaposan felkészültünk a pszichodramázásból. Hihetetlen aprólékossággal készített fel bennünket a Tanár úr. A szokásos avantgarde módon – magunk alkotva drámacsoportot – váltott vezetéssel gyakoroltuk a „csoportdinamika-központú” pszichodramázást. Akkoriban ez volt az egyetlen pszichodramatikus módszer a magyar ég alatt, amely tíz éven át a vezető irányzatot képviselte.

Ma már történelmi mementó, ami – talán ebben a kötetben helyt kaphat – az akkori műhelycsoport valóságát mutatja be. Ilyenek voltunk, így éltünk és tanultunk együtt – ott és akkor. 1981-től indult hazánkban a német, később svéd (de magyar származású) dramatiszták által közvetített, „protagonista-centrikus” „morenói” pszichodráma. Tíz év alatt el is érte a csoportcentrikus Mérei-módszer háttérbe szorítását. Ma kizárólagosan a Mérei-féle drámamódszerrel már csak a mi csoportunk és Szakács Ferenc dolgozik – a hűséges Mérei-tanítvány, aki egyedül volt és maradt a Tanár úr „fia”, primus inter pares – az egyenlők közt is első. Ez évben vette át a Magyar Pszichológiai Társaság életműdját (Szakács, 2019).

Az MCS, azaz a Műhelycsoport együtt maradt mindmáig – akárcsak az „elsőszülött”, az „A” csoport, amely a nagy testvér és örök rivális. Tanultunk, továbbképeztünk, igazi mély testvéri-baráti szövetségben élünk ma is – noha közülünk már ketten elindultak Mérei után: Pál Mária és Láng Iringó.

Milyen formában és milyen elvek szerint működött a műhelycsoportunk?

Miben tért el a morenói pszichodráma elméletétől és gyakorlatától?

Hogyan jelentek meg benne a sajátos, „méreis” elemek, a csoportdinamika, az együttes élmény, az utalás?

Képzeljük csak el, miképp maradhatna fenn egy szoros csoportélet és -kultúra, erre indító imprintingek nélkül? Megalakulásunk a hetvenes évek elejére esik. Abban a pszeudodemokratikus világban, amelyben a hallgatás/elhallgatás izolatív hatása nyomasztotta a lelkünket és az elfojtás oly tökéletes volt, hogy nem is eszméltünk, nincs társas közbeszéd, csak szónoklatok, hallgatások és elhallgatások – a manipulációval behálózni próbálkozó, jólétiséggel bevetett „szocializmusban”, melyet a legvidámabb barakknak tituláltunk, a Mérei-csoport lét számunkra a szabadság volt maga.

A módszer csoportdinamika központú, azaz a frissiben keletkező, közös érdeklődéssel továbbszótt téma alkotja a játék lelkét. A játékba emelést Mérei „buggyantás”-nak nevezte. A megelevenítésben a spontaneitás szabadsága érvényesülhetett, a módszertani elemek (kettőzés, belső hang, kiegészítő én stb.) improvizatív módon kerülhettek be a játékba, amelynek kimenetelét a csoport minden tagja befolyásolhatta. Nagy kezív erejű, összetartozó csoportok szerveződtek az együttes élményeknek köszönhetően, sokat tanultunk a rejtett dinamika felismeréséből, megértéséből.

Őszinte, szabad, spontán emberi lét, örömben és alkotó fáradozásban – ez olyan mély bevéssé vált, hogy immár halálunkig elkísér. Nagy életajándék ez mindannyi-

unknak, Mérei-örökség, amelyet egyikünk – Bagdy Emőke – a Károli Gáspár Református Egyetemen Erdélyi Ildikóval együttesen – buzgón továbbörökített. Aki a Károlin Erdélyitől, Bagdytól tanult, képződött pszichológusokkal beszél, az rögvest felismeri ezt a másságot. Az önismereti tudatosság elfogadása és a csoportlét kultusza ez.

Hogyan mutatkozott meg a Tanár úr „életszemlélete” a munka során?

Munkájában és társas kapcsolataiban ugyanaz a „bandázs nélküli”, szabad, a kreativitást és teljesítményt, spontaneitást és játékot tisztelő-művelő originális jelenség volt. Nem a fizikuma keltett feltűnést, ha valahol megjelent, hiszen kistermetű volt, az öltözködésére sem adott, egyszerű nejlonszatyrokkal járt – stílustalanul, lezser nemtörődomséggel. A lényéből áradó jelenlét, odafigyelés, involváltság tette jelentőssé. A binswangeri prezencia ez, annak éreztetése, hogy itt és most csak a te számodra vagyok jelen, nem létezik más fontosság. Nem tudjuk, hogyan csinálta, ez az elleshetetlen, ez a tehetség. Szerette az életet. Tanítványainak (ezek mi voltunk, a Műhelycsoport) interjút adva 1985-ben ezt így fogalmazta meg: „A szabadság első pontja: szeretni az életet.” Itt – most – ma, mert „nem várom az életet, hanem élem” – mondta (Bagdy, 1985). Súlyba lett a szavainak köztünk, mert hiteles volt. Azt kívánta, hogy teljesítsünk. Sorra doktoráltunk a Lipóton, szinte könyörtelen volt a követelésben – féltünk is az ítéletétől. A kisebb tévedést is szigorúan ítélte el. Ha mulasztottunk, késtünk, a Farkasrétet javasolta, ahol lazásíthatunk, a temetőben nincs feladat. Ugyanakkor ő is úgy élt, ahogy tőlünk kívánta. Fáradhatatlan volt, túltett mindenkin, az erejét meghaladóan tudott erőfeszíteni. Egy kisebb agyérkrízise után a lipóti szobája pamlagán fekvé azt kérte, számoltassuk, beszéltessek, kérdezzük, gondolkodtassuk, hogy ellenőrizze a sérültsége mértékét. Szellemi feladatokat kért, és megterhelésnek vetette alá magát. Más vajon mit tenne ilyenkor? Szerintünk ő volt a helytállás, kitartás és túlélés bajnoka. Munkaszolgálatosként 120 kg-os ládákat rakodott, de rogyadozva is kitartott. A sajnálkozó tisztnek azt mondta a társa: „Hagyd el, neki a legkönnyebb, lélekből csinálja!” A történetről az elaboráció kapcsán maga a Tanár úr számolt be, „félelem helyett elaboráció” – ezt tanította, és azt javasolta, hogy még a konfliktusainkat is szeressük, bánjunk velük jól, ne ellenük dolgozzunk, hanem velük.

Amikor dolgozott, körülötte spontán formálódott alkotóműhely. Bevonó, elsodró hatású volt, tekintélyszemélyiség, aki egyszersmind szeretettel, de legalábbis elfogadással fordult felénk. Nem a szemlélete mutatkozott meg a munkájában, hanem ő maga volt a minta, miközben – Csíkszentmihályi fogalmazásával szólva „autotelikus élményben”, önátadó azonosulásban vált eggyé a tárgyával. Konceptualizálni, megragadni a jelenséget, szinte jelenésképpen felmutatni, tisztán gondolkodni, tisztelni a tényeket, szeretni az igazságot és precíznek lenni, szépen írni és szólni, magas hőfokon átélni az élménybe bevetettség állapotait, de nyitott szemmel, „bandázs nélküli bajnokságban” és tudatosító önismerettel feldolgozni az átélteket – ez volt ő, ezt lestük el tőle. Átvettük a csoportlét kultúráját is, mert jól éreztük magunkat a csoportjaiban. Jó volt dramatiszáló játékban megélni és azután feldolgozva megérteni magunkat, egymást és a világ dolgait – múltat – jelent, sőt megidézni a jövőt. „Szépnek az éhét. Igaznak a szomját” tanította azzal, ahogyan élt és dolgoztatott bennünket.

Valójában a megragadhatatlant kísérletezgetjük élményközelbe hozni, amikor arra emlékezünk, hogyan dolgozott. Minden személyi kultusz nélkül állíthatjuk: nyomokat hagyó, befolyásoló, bevonó módon, varázslatosan élt, dolgozott, alkotott, tanított, mi pedig tanultuk őt és tanultunk tőle: ez többünk számára mindmáig a szakma-családi szocializáció érvényes modellje. Egyik csoporttársunk a szakmai-szellemi apjának tekintette.

„Egyik agóniámban szép és okos lányokat és fiúkat képzeltem magam köré, s a velük való kapcsolat folyamatossága teszi lehetővé, hogy sok évig túléljem saját életemet” – írta nekünk *Lélektani napló IX.* című (eddig kiadatlan) kötetében. Futurológiai víziója valósággá vált, noha tudjuk, hogy velünk – az őt ismerő tanítványokkal – együtt egyszer majd a rá való emlékezés lélekmécsesei is kihunynak. De addig... addig égnék a lángok, és mi továbbadjuk a tanításokat és az életmintát.

Melyek a legfontosabb pontok, amelyekben a Tanár úr hatással volt gondolkodásunkra és munkánkra?

Mérei Tanár úr hatása nem köthető pontokhoz, területekhez. Létezésstudományt és életművészetet tanultunk tőle, noha az eredményességen van elmélkednivalónk. Vannak, akik a világban való részvételnek, vannak, akik a világ magyarázatának a zsenije. A kettő együtt volt Méreiben, mint jin és jang, sötétség és fény. Az ellentétek feszültsége és harmóniája együtt volt jelen személyisége ellentmondásos teljességében. Egyikünk pl. tőle kapta pályája legfontosabb üzenetét. Diploma bankettjük éjszakáján távirat érkezett, benne az üzenet: „Erőt, derűt és több bátorságot kíván a pályájához M. F.” Ahogyan emlékezik, éppen erre a biztatásra volt szüksége. Legfőképpen az életbátorság üzenetét érezte akkor aktuálisnak, néha még ma is. Paul Tillich – a teológus-filozófus – is a „Courage to be”-t tekinti a legfőbb jónak. Igaza van. Életigenlés, a helyzetekben való jelenlét fontossága, az uralom helyett bizalom és bizakodás, a gondok fölé kapaszkodó lélekerő, az elaboráció képessége és a magas hőfokon élés, mindez az ő életmintájára erősödött meg bennünk.

A pedagógiai éroszban is követjük őt. *Továbbvisszük a „műhelységet”, a csoportkultúrát, a rorschachozás sajátos magyar irányzatát, az együttes élményt pedig a pályaszocializációban, de még a szupervízió szakágának képviseletében is folytonosan gondozzuk. A szakmai személyiség csiszoló tökéletesítését fölöttébb fontos ügynek, sőt misszióknak tekintjük.* Ebben is sokat merítettünk az ő forrásából.

Tartjuk-e a kapcsolatot más Mérei-tanítványokkal?

Igen. Mi „több fészekalja gyermek”, de egy család vagyunk. Úgy véljük, hogy a Tanár úr a három apától több testvér saját származási családi helyzetet, annak minden egykori feszültségét a mi csoportjaink létrehozásával, az „A”, MCS és single gyermekek életépítményében oldotta meg és dolgozta fel igazán. Bebizonyította, hogy a sok rivális és a „kié az apa” privilégiumáért vetélkedő testvérek között is lehet életre szóló szeretetkötelék. Átjárunk „privatizálni” egymáshoz, de nem elegyülünk. Szinkretikus

csoporthívésünkkel hamar felhagytunk, de a kötelék olyan erős, hogy még az egykori Mérei-laborban gyakorlatot töltött vagy ott tanult pszichológusok is „Méreihez tartozónak” vallják magukat. A műhelycsoport, azaz „MCS” ma is havonta egyszer egy hosszú estét tölt együtt. A szakmai örökség áldásával a fejünkön és szívünkben – hűség tanítványok maradunk – csoport- (műhely) tagként is örökös és végleges.

Milyen Mérei körüli konfliktusokra emlékezünk?

Sokféle, de ezek nem is politikai jellegűek voltak, még csak nem is kortárs pszichológusokkal, főleg nem férfikkal kapcsolatosak. Elsősorban abból eredtek, hogy erős kötődéseket tudott kialakítani, és mind a tanítványi rivalizációban, mind a női vonzalmak hálójában nagy szcénák tudtak körülötte és vele történni. Hankiss Ágnes (1989) idézte utalásképpen – a Tanár Úrra emlékeztén az emlékülésen – rabbi Eliahu, a szigorú erkölcsű rabbit, aki egy meditatív órájában fűszalat rágcshálva és az ujjain legördülő esőcseppeken elmerengve egyszerre csak azt találta mondani: aki még nem szeretett asszonyt szenvedélyes szerelemmel, az nem tudhatja azt sem, mi az Isten-szeretet. Minderről nekünk sincs több mondanivalónk.

IRODALOM

- Bagdy E. (1985). „A szabadság első pontja: szeretni az életet” – Beszélgetés a 75 éves Mérei Ferencel. *Magyar Pszichológiai Szemle*, 42(1), 241–253.
- Hankiss Á. (1989). Filozófus és Kalandkereső – Mérei Ferenc 80. születésnapjára. In Forgács P., Pál M. & Bagdy E. (szerk.), *Mérei Ferenc Emlékkönyv* (pp. 98–101.). Budapest: MPT Animula Egyesület.
- Szakács F. (2010). November 100. (Szubjektív emlékezés Mérei Ferencre). *Magyar Pszichológiai Szemle*, 65(2), 343–350.
- Szakács F. (2019). Mérei Ferenc és a hazai klinikai pszichológia sztenderdjei. In Pléh Cs., Mészáros J., Csépe V. (szerk.), *A pszichológiatörténet-írás módszerei és a magyar pszichológiatörténet* (pp. 395–340.). Budapest: Gondolat Kiadó.

ON THE OCCASION OF THE 110th ANNIVERSARY OF THE BIRTH OF FERENC
MÉREI, FOUNDER OF THE CLINICAL PSYCHOLOGY PROFESSION
IN HUNGARY

AJKAY, KLÁRA – BAGDY, EMŐKE – DOBOS, EMŐKE – ERDÉLYI, ILDIKÓ –
FALUS, FERENC – KAPUSI, GYULA – PAJOR, ANDRÁS

This paper is the result of the collaborative and commemorative work of the “Psychodrama Workshop Group” (hereafter WG). Our aim was to embed the origins of our group, which is still active today, in historical processes such as the “conquest” of clinical psychology that occurred in the “Lipótmező”.

Ferenc Mérei, widely known as “the teacher”, was the creator and founder of the Hungarian clinical psychology practice. With this commemorative project, we aim to present Mérei’s personality, his teaching philosophy and his work in framing the psychological profile of the profession.

His teaching of “Rorschaching” was an integral part of his professional educational work, which combined the necessity of theoretical knowledge with psychology practice (“doing”, as he called it) and the development of psychologists’ professional habitus. This paper thus expresses our respect for Mérei’s creative talent and serves as a memento to his activities in shaping the profession. To this end, we pursue eight specific questions that are informed by our commemorative approach.

Keywords: *Mérei, psychodrama, Rorschach*

A cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje és az esetlegesen végrehajtott módosítások feltüntetésre kerülnek. (SID_1)